

Remitterande instans Socialdepartementet

Svar på remiss om "Hälso- och sjukvårdens beredskap – struktur för ökad förmåga" (SOU 2022:6)

Region Västmanland har beretts möjlighet att lämna synpunkter på en remiss av slutbetänkande Hälso- och sjukvårdens beredskap (SOU 2022:06). I slutbetänkandet redovisar utredningen en översyn av hälso- och sjukvårdens beredskap inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap samt lämnar förslag på hur hälso- och sjukvårdens förmåga att hantera denna typ av händelser långsiktigt bör utvecklas.

Sammanfattning av Region Västmanlands synpunkter

Region Västmanland är positiv till slutbetänkandets intentioner med en nationell struktur med ökad beredskap inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap.

Region Västmanland har dock reservationer gällande vissa förslag och finansiering av dessa. Oklarheterna gällande finansiering redovisas mer i detalj under respektive kapitelnummer med rubrik. I de fall kapitel inte nämns har Region Västmanland inga synpunkter.

Kapitel 5: Planering, ledning och samverkan vid fredstida kriser och krig.

5.1 Bestämmelser om planering.

Region Västmanland anser det viktigt att förtydliga att kommunens uppdrag inom hälso- och sjukvården är starkt integrerad i den samlade socialtjänsten där åtgärd oftast är kopplad till en socialtjänstinsats.

Det blir problematiskt att regeringen tillsatt en utredning som enbart lämnar förslag om den kommunala hälso- och sjukvården och inte om den omsorg som bedrivs utifrån socialtjänstlagen då dessa verksamheter är starkt integrerade. Det bör finnas en samlad styrning av beredskapen i kommunens vård- och omsorgsverksamhet.

De nya planeringsbestämmelserna innebär att kommuner och regioner vid planering av hälso- och sjukvård särskilt ska beakta behovet av beredskap för att hantera händelser som medför ett stort antal skadade eller sjuka, katastrofer samt andra händelser som allvarligt kan inverka på kommunens eller regionens förutsättningar

att fullgöra sina skyldigheter att erbjuda vård enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) eller andra föreskrivna krav som gäller för hälso- och sjukvård.

Region Västmanland anser att utredningen inte har angett vad som anses vara ett stort antal skadade eller sjuka. Utan riktlinjer med nyckeltal blir det omöjligt för kommuner och regioner att veta hur man ska dimensionera sin planering. Om denna reglering ska införas måste i det i föreskrifter tydliggöras vad som avses med ett stort antal skadade eller sjuka

Region Västmanland anser det inte klarlagt vilka ekonomiska konsekvenser som uppkommer i de nya krav som presenteras i planeringsbestämmelserna vilka innebär att regioner och kommuner vid planering särskilt ska beakta behovet av en gemensam planering mellan kommuner och regioner för att säkerställa ensammanhängande vårdkedja.

5.1.1 Ytterligare föreskrifter om planering och särskild larmfunktion.

Region Västmanland anser att förslaget till gemensam förordning behöver ersättas med separata förordningar för kommuner och regioner.

Det behöver förtydligas att planering för många skadade är en uppgift för regioner.

Det är otydligt vad som avses med kort och lång sikt.

5.1.2 Skyldighet att följa planeringsanvisningar, vidta åtgärder och lämna uppgifter avseende totalförsvaret

Utredningen föreslår att det i Hälso- och sjukvårdslagen ska införas bestämmelser som innebär att kommuner och regioner ska lämna de uppgifter som behövs för planering av totalförsvarets hälso- och sjukvård. Detta innebär ett ökat krav på regionerna vilket kräver ett säkerställande av statlig finansiering för hälso- och sjukvården på lång sikt.

5.1.3 Nya och ändrade bemyndiganden om viss planering.

Region Västmanland ställer sig bakom förslaget att det i HSL införs ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om planering för att hantera händelser som medför ett stort antal skadade eller sjuka samt katastrofer och om planering av totalförsvarets hälso- och sjukvård

5.2.1 Inrättande av beredskapsråd.

Region Västmanland ser positivt på förslaget om beredskapsråd. I remissen föreslås att det ska införas bestämmelser i Socialstyrelsens instruktion som innebär att myndigheten ska inrätta ett beredskapsråd till vilket ledande befattningshavare i kommuner och regioner samt E-hälsomyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Läkemedelsverket och Försvarsmakten ska bjudas in. Rådet ska utgöra en viktig länk mellan den statliga och regionala planeringen för totalförsvarets sjukvård, men även för sjukvårdens krisberedskap.

5.3 Skyldighet för kommuner och regioner att hjälpa varandra vid katastrofer i vården.

Region Västmanland står bakom bestämmelsen, dock behöver bestämmelsen om skyldighet för kommuner och regioner föregås av en bestämmelse i HSL där det tydligt och enkelt framgår att kommuner och regioner på frivillig grund kan hjälpa varandra.

I den kommande propositionen behöver det klart framgå att när staten fattar beslut att en kommun eller region ska lämna hjälp vid en katastrof är det en absolut sista utväg när de inte själva kan lösa hjälpbehoven på egen hand. Detta är ett ingrepp i det kommunala självstyret, men det sker i ett läge där enskilda kommuner och regioner inte längre kan skydda människors liv och hälsa. Det är inte ens möjligt att i detta läge tillgodose vårdbehov som inte kan anstå.

Det bör även i den kommande propositionen framgå att det är nödvändigt att återge det resonemang om ansvarsutkrävande som förs av utredningen. När staten ingriper i det kommunala självstyret genom beslut att vårdresurser som finns i en kommun eller region ska användas av andra kommuner och regioner kan det inte bli fråga om att ett utkrävande av ansvar hos hjälplämnande kommuner eller regioner för de följder som ett sådant beslut får.

I en sådan situation aktualiseras i stället frågan om ansvarsutkrävande av regeringen eller den statliga myndighet som har fattat beslut om hjälp, eller i vissa fall kanske även ansvar för beslut som inte har tagits.

6.2.2 Programmet Sjukvårdens säkerhet i kris och krig

Utredningen bedömer att sjukvårdens robusthet är avgörande för upprätthållandet av vård i alla lägen. Det regeringsuppdrag som Socialstyrelsen fått att förbereda övertagandet av programmet Sjukvårdens säkerhet i kris och krig är enligt

utredningen ett viktigt steg på vägen men ett upprättande av programmet måste snarast komma till stånd.

Region Västmanland ställer sig bakom denna bedömning eftersom säkerhetsläget i Sveriges närområden och i Europa har försämrats över tid. Hotbilden har breddats mot Sverige. Detta ökar vikten av att stärka regionernas robusthet för att se till att vården som bedrivs i byggnader utförs säkert och effektivt, med driftsäkra byggnaderna och fastighetssystem.

6.4 Beroende till privata aktörer.

Region Västmanland tillstyrker bedömningen. Regeringen behöver närmare utreda möjligheterna att i lag ställa krav på privata vårdgivare i regioner och kommuner när det gäller att leverera vårdtjänster även i kriser och krig.

Region Västmanland ställer sig bakom att regeringen inom ramen för totalförsvarsplaneringen bör tillse att det finns en tillräcklig författningsberedskap särskilt vad som gäller sådan allmän tjänsteplikt som följer lagen om total tjänsteplikt.

9.2 Nationellt samordnat utbildnings-övnings-material i katastrofmedicin behöver tas fram och förvaltas

Region Västmanland ställer sig positiv till förslaget. Det är också angeläget att Socialstyrelsens ansvar för att bedriva övningsverksamhet för sektorn förs in som ett löpande uppdrag i myndighetens instruktion. Även Folkhälsomyndighetens instruktion behöver kompletteras med ett löpande uppdrag att bedriva övning avseende smittskydd och pandemiberedskap.

9.3 Katastrofmedicin ska ingå i hälso-och sjukvårdspersonalens grundutbildning.

Region Västmanland står bakom detta förslag. Katastrofmedicin och andra medicinska aspekter som är av betydelse för hälso- och sjukvårdens beredskap måste vara en naturlig del i kunskapsstyrningen och därmed ingå inom flera programområden.

11.6 Möjlighet för regioner att ingå IVPA-avtal med både kommunal och statlig räddningstjänst

Region Västmanland bedömer att det är oklart vad förslaget med bibehållet huvudmannaskap och vårdgivaransvar för IVPA (I väntan på ambulans) betyder i

praktiken. Region Västmanland konstaterar att räddningstjänst inte är en vårdgivare och regionerna torde inte kunna vara vårdgivare för en verksamhet som de själva inte bedriver. I det fortsatta arbetet behöver regeringen närmare bereda detta förslag för att komma till rätta med identifierade oklarheter.

14. Konsekvenser av utredningens förslag

Den sammantagna bedömning som görs i slutbetänkandet är att utredningens förslag inte medför nya krav på kommuner och regioner som kräver finansiering utan förtydligar existerande ansvar som åligger kommuner och regioner i dag. Region Västmanland håller inte med om detta. De nya lagreglerade skyldigheter som åläggs kommuner och regioner är, enligt Region Västmanlands bedömning, ambitionshöjande och medför ett stort merarbete för regioner och kommuner som inte är finansierat.

14.2 Finansieringsansvaret är otydligt

Enligt utredningens bedömning i avsnitt 4.5 finns goda skäl att undanröja varje oklarhet kring finansieringsansvar och att detta lämpligen bör ske genom ändringar av ersättningsbestämmelsen i Lagen om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH). Region Västmanland understryker vikten av att omgående få ordning på den påtagliga underfinansieringen av regionernas krisberedskap utifrån LEH. Detta arbete behöver ges hög prioritet.

14.3.1 Bestämmelser om planering

Utredningen föreslår i avsnitt 5.1 att det ska införas nya planeringsbestämmelser i Hälso- och sjukvårdslagen. Enligt utredningens bedömning är det inte fråga om nya krav och därmed finns inte heller skäl att lämna förslag till finansiering av de krav som föreslås.

Region Västmanland delar inte utredningens bedömning att staten inte ska finansiera kommuner och regioner för de kostnader som uppstår som en direkt följd av de nya planeringsbestämmelserna i HSL. De nya och ambitionshöjande planeringsbestämmelserna är kostnadsdrivande, eftersom de konkret innebär att regioner särskilt ska beakta behovet av att kunna hantera ett stort antal skadade eller sjuka och katastrofer i vården. Detta kommer sammantaget att medföra ett omfattande planeringsarbete. Region Västmanland vill tydligt poängtera att den

kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas när staten via reglering i lag höjer ambitionsnivån för befintliga uppgifter.

14.3.3 Nya och ändrade bemyndiganden

Utredningen föreslår i avsnitt 5.1.3 att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för planering av hur händelser som medför ett stort antal skadade eller sjuka och katastrofer ska hanteras. Region Västmanland anser att det är viktigt att understryka att om en föreskrift medför ökade kostnader ska finansieringsprincipen tillämpas. Detta behöver återspeglas i den kommande propositionen.

14.3.7 Krav på samverkan och rapportering som grund för hjälpbeslut

En kommun eller region som behöver hjälp bör enligt utredningens bedömning inte rimligen tillföras ytterligare statliga medel för sådan samverkan som är nödvändig för att erhålla hjälp. Region Västmanland anser att detta nya lagkrav på samverkan är en ambitionshöjning som medför att förmågan i detta avseende behöver utvecklas hos kommuner och regioner. En sådan förmågeutveckling är kostnadsdrivande.

För Region Västmanland

Denise Norström
Regionstyrelsens ordförande

Anders Åhlund
Regiondirektör